

# Spis treści

|                                                                                                     |           |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| Wykaz skrótów .....                                                                                 | 9         |
| Wstęp .....                                                                                         | 13        |
| <b>Rozdział 1</b>                                                                                   |           |
| <b>Teoretyczne aspekty zrównoważonego rozwoju rolnictwa .....</b>                                   | <b>25</b> |
| 1.1. Koncepcja zrównoważonego rozwoju .....                                                         | 25        |
| 1.1.1. Geneza koncepcji .....                                                                       | 25        |
| 1.1.2. Pojęcie i zasady zrównoważonego rozwoju .....                                                | 28        |
| 1.2. Próba systematyzacji koncepcji zrównoważonego rozwoju rolnictwa .....                          | 36        |
| 1.2.1. Uwagi wstępne .....                                                                          | 36        |
| 1.2.2. Zrównoważony a wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich .....                                | 37        |
| 1.2.3. Koncepcje rolnictwa związane z ideą zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich .....          | 41        |
| 1.2.3.1. Rolnictwo wielofunkcyjne .....                                                             | 41        |
| 1.2.3.2. Rolnictwo zrównoważone .....                                                               | 44        |
| 1.2.4. Zrównoważony rozwój rolnictwa .....                                                          | 50        |
| 1.2.4.1. Propozycja definicji zrównoważonego rozwoju rolnictwa .....                                | 50        |
| 1.2.4.2. Wybrane typy produkcji rolnej w świetle koncepcji zrównoważonego rozwoju .....             | 52        |
| 1.2.4.3. Dualny rozwój rolnictwa .....                                                              | 68        |
| 1.3. Kryteria identyfikacji czynników równoważenia rozwoju rolnictwa w wymiarze środowiskowym ..... | 76        |
| <b>Rozdział 2</b>                                                                                   |           |
| <b>Zrównoważony rozwój rolnictwa w polityce Unii Europejskiej</b>                                   |           |
| <b>– ujęcie ewolucyjne .....</b>                                                                    | <b>85</b> |
| 2.1. Polityka ochrony środowiska UE w świetle jej odniesień do rolnictwa .....                      | 85        |
| 2.1.1. Aspekty ekologiczne w procesie integracji europejskiej .....                                 | 85        |
| 2.1.2. Unijna strategia zrównoważonego rozwoju .....                                                | 87        |
| 2.1.3. Zasady, programy działań i strategie w polityce ochrony środowiska UE .....                  | 90        |
| 2.2. Ekologiczne aspekty ewolucji Wspólnej Polityki Rolnej .....                                    | 100       |
| 2.2.1. Przesłanki i uwarunkowania reform Wspólnej Polityki Rolnej .....                             | 100       |
| 2.2.2. Najważniejsze etapy reform .....                                                             | 102       |
| 2.2.2.1. Pierwsze próby zmian .....                                                                 | 102       |

|          |                                                                                                              |     |
|----------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 2.2.2.2. | Pakiet Mac Sharry'ego .....                                                                                  | 102 |
| 2.2.2.3. | Agenda 2000.....                                                                                             | 105 |
| 2.2.2.4. | Średniookresowy przegląd Wspólnej Polityki Rolnej z 2003 roku ..                                             | 107 |
| 2.2.2.5. | Bilans zdrowia ( <i>Health Check</i> ).....                                                                  | 112 |
| 2.2.3.   | Przewidywane zmiany Wspólnej Polityki Rolnej w perspektywie 2014–2020 w aspekcie zrównoważonego rozwoju..... | 113 |
| 2.2.3.1. | Uwarunkowania przemian .....                                                                                 | 113 |
| 2.2.3.2. | Plan reformy na lata 2014–2020 w kontekście ochrony środowiska.                                              | 119 |

### Rozdział 3

|                                                                                                     |            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Ocena Wspólnej Polityki Rolnej w świetle środowiskowego równoważenia rozwoju rolnictwa .....</b> | <b>127</b> |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|

|        |                                                                              |     |
|--------|------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 3.1.   | Uwagi wstępne .....                                                          | 127 |
| 3.2.   | Instrumenty Wspólnej Polityki Rolnej w kontekście wpływu na środowisko.....  | 128 |
| 3.3.   | Dystrybucja funduszy WPR a równoważenie rozwoju rolnictwa ....               | 131 |
| 3.4.   | Wymogi ochrony środowiska dla rolnictwa konwencjonalnego.....                | 135 |
| 3.4.1. | Zasada zgodności środowiskowej .....                                         | 135 |
| 3.4.2. | Ochrona wód .....                                                            | 137 |
| 3.4.3. | Ochrona powietrza .....                                                      | 140 |
| 3.4.4. | Ochrona różnorodności biologicznej.....                                      | 142 |
| 3.4.5. | Ochrona gleb .....                                                           | 148 |
| 3.5.   | Programy rozwoju wsi związane z ekologizacją rolnictwa konwencjonalnego..... | 149 |
| 3.5.1. | Uwagi wstępne .....                                                          | 149 |
| 3.5.2. | Programy rolnośrodowiskowe.....                                              | 151 |
| 3.5.3. | Wsparcie obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania                  | 157 |
| 3.5.4. | Programy zalesień gruntów rolnych.....                                       | 160 |
| 3.5.5. | Inne instrumenty ekonomiczne związane z ochroną środowiska w rolnictwie..... | 162 |
| 3.6.   | Rozwój rolnictwa ekologicznego.....                                          | 164 |
| 3.7.   | Zmiany oddziaływania rolnictwa na środowisko .....                           | 173 |

### Rozdział 4

|                                                                                                              |            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Środowiskowe aspekty polityki rozwoju polskiego rolnictwa po przystąpieniu do Unii Europejskiej .....</b> | <b>189</b> |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|

|        |                                                                                                           |     |
|--------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 4.1.   | Wspólna Polityka Rolna a czynniki i procesy kluczowe dla zrównoważonego rozwoju polskiego rolnictwa ..... | 189 |
| 4.2.   | Uwarunkowania procesu przygotowań do członkostwa.....                                                     | 199 |
| 4.3.   | Realizacja instrumentów UE związanych z ekologizacją rolnictwa                                            | 204 |
| 4.3.1. | Proces dostosowań do standardów środowiskowych UE .....                                                   | 204 |

|        |                                                                                      |     |
|--------|--------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 4.3.2. | System wykorzystania środków finansowego wsparcia rolnictwa w latach 2004–2006 ..... | 224 |
| 4.3.3. | Instrumenty ekonomiczne wdrożone w latach 2007–2013 .....                            | 235 |
| 4.4.   | Polityka rozwoju rolnictwa ekologicznego.....                                        | 246 |
| 4.4.1. | Instrumenty wspierające .....                                                        | 246 |
| 4.4.2. | Ewolucja rolnictwa ekologicznego po akcesji do UE.....                               | 251 |

## **Rozdział 5**

|                                                                                     |            |
|-------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Ocena polityki środowiskowego równoważenia rozwoju polskiego rolnictwa .....</b> | <b>259</b> |
|-------------------------------------------------------------------------------------|------------|

|        |                                                                                           |     |
|--------|-------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 5.1.   | Ochrona środowiska w rolnictwie konwencjonalnym .....                                     | 259 |
| 5.1.1. | Aspekty instytucjonalno-prawne i związane z nimi dostosowania w wymiarze praktycznym..... | 259 |
| 5.1.2. | Zmiany poziomu i struktury finansowania.....                                              | 267 |
| 5.1.3. | Realizacja wybranych instrumentów II filaru .....                                         | 275 |
| 5.2.   | Wsparcie rolnictwa ekologicznego .....                                                    | 285 |
| 5.3.   | Przemiany polskiego rolnictwa w świetle jego oddziaływania na środowisko.....             | 291 |
| 5.3.1. | Zmiany strukturalne.....                                                                  | 291 |
| 5.3.2. | Wpływ na poszczególne komponenty środowiska.....                                          | 298 |

## **Rozdział 6**

|                                                                                                                                |            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Próba określenia perspektyw ekologizacji polskiego rolnictwa ze szczególnym uwzględnieniem wyników badań własnych .....</b> | <b>315</b> |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|

|      |                                                                                                            |     |
|------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 6.1. | Charakterystyka badań własnych.....                                                                        | 315 |
| 6.2. | Możliwości dalszych działań proekologicznych w świetle projektowanych zmian Wspólnej Polityki Rolnej ..... | 317 |
| 6.3. | Potencjał rozwoju rolnictwa ekologicznego .....                                                            | 328 |
| 6.4. | Rekomendacje wobec polityki ochrony środowiska w rolnictwie....                                            | 339 |

|                                                                                                                                                |            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Zakończenie – próba modelowego ujęcia wpływu członkostwa w UE na zrównoważony rozwój polskiego rolnictwa w wymiarze środowiskowym .....</b> | <b>347</b> |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|

|                    |     |
|--------------------|-----|
| Literatura.....    | 365 |
| Spis rysunków..... | 387 |
| Spis tabel.....    | 390 |
| Summary.....       | 393 |